

Årsrapport 2013

Friskere geiter

Foto: Dag Lindheim

Smittesaneringsprosjektet
FRISKERE GEITER

Årsrapport Friskere geiter 2013

Oppsummering

I 2011 gikk prosjektet over fra fase 2 til slutfaseprosjekt, eller fase 3. Styringsredskaper har siden vært Prosjektplanen for slutfaseprosjektet som Samarbeidsrådet for Helsetjenesten for geit har vedtatt, føringer som er gitt gjennom flere jordbruksforhandlinger og signaler fra prosjektets oppdragsgivere. Det har vært et mål for slutfaseprosjektet at alle geitebesetninger skal ha startet sanering innen utgangen av 2013. I 2011 ble virkemiddelbruken fra varemottakere overfor ikke-sanerte geitebesetninger gjort kjent. Det mest utslagsgivende var at TINE innførte pristrekk på melk fra usanerte besetninger uten sanerings- eller smittesikringsavtale fra og med 01.01.2012 og at TINE ikke anvender melk fra usanerte besetninger etter 31.12.2013, samtidig som veterinærmyndighetene oppgraderte CAE til en gruppe-B sjukdom. I 2012 skapte uklarheter rundt finansieringen av innspurten av saneringsarbeidet uforutsigbarhet, men en har lyktes med å ikke skape mer usikkerhet ute hos geiteholderne enn at arbeidet hos dem som hadde planlagt å sanere har gått etter planen.

Rundt prosjektets oppstart, i 2001, var det kartlagt at det var store helseutfordringer i den norske geitepopulasjonen. Hele 88 % av melkegeitebesetningene testet positivt på tankmelkundersøkelse for antistoffer mot viruset som forårsaker CAE (smittsom ledd- og hjernebetennelse). På en spørreundersøkelse svarte 77 % av geitemelksprodusentene at de hadde kliniske symptomer på småfesjukdommen byllesjuka i sine besetninger. I tillegg var det tvungen vaksinasjon av geiter mot den fryktede dyresjukdommen (gir sjukdom hos mange dyrearter) paratuberkulose i 9 fylker i Norge, og veterinærmyndighetene hadde på den tid pålagt særskilte restriksjoner på 40 geitebesetninger etter påvisning av sjukdom, til tross for vaksinerings. Vaksiner demper smittepresset, men fjerner ikke bakterien som forårsaker sjukdommen fra verken dyr eller miljøet rundt.

Under saneringsarbeidet er det oppnådd resultater som få i starten trodde var mulig, og det har vært svært få tilbakeslag underveis. I løpet av 2013 er en kommet dit at alle geitemelksleverandører som skal levere melk etter 2014 enten har sanert eller står i ferd med å sanere. Etter 2014 vil all foredlet geitemelk fra TINE komme fra sanerte besetninger.

Per 31.12.2013 er situasjonen den at det er 5 produsenter igjen som er under sanering og som vil levere melk i deler av eller hele 2014. Det er videre 6 produsenter som ikke har eller skal sanere og som fortsatt vil kunne komme til å levere melk i hele eller deler av 2014 med vedtatt pristrekk på melka. Med unntak av 1 produsent er det levert dokumentasjon på at sistnevnte gruppe produsenter avslutter sin produksjon i 2014. Konsernstyret i TINE har vedtatt at gjeldende pristrekk på melk fra 1.1.2014 for dem som ikke sanerer er kr. 2 per liter i tillegg til at elitemelkstillegg ikke utbetales (utgjør i størrelsesorden 50 øre per liter). Ytterligere trekk i pris skal vurderes i løpet av 2014.

Utfordringene rundt finansieringen av saneringen har der i mot medført at det er usikkert hva som vil skje med geitehold som ikke er melkeleverandører og som ikke er sanert per i dag. Det er en urovekkende og truende situasjon i forhold til det som er hovedmålsettingen med slutfaseprosjektet, som er en norsk geitepopulasjon sanert for de kroniske smittsomme sjukdommene paratuberkulose, byllesjuka og CAE (smittsom hjerne- og leddbetennelse). Denne situasjonen er ikke blitt avklart i løpet av 2013.

Landbrukets krav inn i jordbruksforhandlingene i 2013 var, for prosjektet sin del, identisk med det behov prosjektet hadde spilt inn på forhånd. Staten bevilget ikke penger til saneringsarbeid,

og jordbruksavtalen ble undertegnet av partene med kr. 0,- til smittesaneringsarbeid på geit i regi av Friskere geiter.

I 2013 har 82 produsenter startet på gjennomføringen av sanering eller testing som skal dokumentere frihet for de tre sjukdommene. Av disse er 74 besetninger med Norsk Melkegeit og 8 besetninger med andre geiteraser.

Det er totalt 599 produsenter som har deltatt i testprogram og har gjennomført eller startet sanering siden starten.

Det er også i 2013 testa dyr på nesten tilsvarende nivå med de tidligere år. Mye av testingen er gjennomført for å dokumentere helsestatus i besetninger som er sanert flere år tilbake. Prosjektet holder en høy prøvetakingsfrekvens i områder der det er stor risiko for påvisning av smittestoff. I risikoområder for paratuberkulose følges det opp med mer prøvetaking enn i andre områder.

Antall CAE-positive geiter etter sanering er fortsatt svært lavt, og det er i 2013 ikke konstatert tilbakefall. Det er heller ikke påvist nye tilfeller av verken paratuberkulose eller byllesjuka i sanerte besetninger i løpet av 2013.

Som i 2012 pågår det fortsatt et arbeid i Mattilsynet med å revidere regelverket for forvaltning av paratuberkulose. I dag er det ulik forvaltningspraksis for de ulike husdyrartene storfe, sau og geit. Oppfatningen hos både veterinærmyndigheter og fagekspertise er at det i Norge er geita som er det største smittereservoaret for bakterien som forårsaker denne sjukdommen. I flere tiår har geitebesetningene i mange fylker vært underlagt tvungen vaksinasjon mot paratuberkulose, noe som har begrenset skadeomfanget av sjukdommen, men som samtidig er en lite effektiv praksis med tanke på å utrydde den. I besetninger som sanerer gjennom Friskere geiter prosjektet opphører vaksineringsen. Både myndigheter og veterinære fagmiljøer øyner nå at Norge har en historisk mulighet til å utrydde paratuberkulose i norsk husdyrhold, og det vurderes derfor sterkere virkemiddelbruk ved funn av paratuberkulose hos geit i de kommende år, som skal gjøre bekjempelse mulig.

Dersom dette gjøres og innsatsen lykkes, vil en betydelig trussel for norsk husdyrhold være fjernet. Paratuberkulose er en svært tapsbringende sjukdom over store deler av verden. I vårt naboland Danmark, hvor 85 % av alle storfebesetninger har fått påvist paratuberkulose, er det dokumentert årlige produksjonstap i storfeholdet grunnet sjukdommen på i størrelsesorden 300 millioner kroner.

Helsetilstanden i sanerte besetninger er i hovedsak svært god ifølge produsentene. Godt kjeoppdrett, riktig fôring, godt stell og stort fokus på smittebeskyttelse har avgjørende betydning for resultatet under og etter sanering. Til god smittebeskyttelse hører praktisering av geit – kje adskillelse, god dokumentasjon på smittestatus ved livdyrhandel og velfungerende smittesluser på gården.

God samhandling mellom ulike grupper av dyktige fagfolk i planleggings- og gjennomføringsfase, har vært viktig for en vellykket smittesanering av geitebesetningene !

Foto: Dag Lindheim

Innledning

Smittesaneringsprosjektet Friskere geiter har vært drevet videre etter vedtatte retningslinjer. Målsettingen er å utrydde sjukdommene CAE (Caprin Artritt Encephalitt), byllesjuke og paratuberkulose i alle norske geitebesetninger. Sjukdommene har stor negativ innvirkning på dyrehelse, dyrevelferd og produksjon i flokkene.

Fase 1 av prosjektet startet i 2001, Fase 2 startet i 2005 og slutfaseprosjektet startet i 2011. Prosjektet er vurdert å ha stor nasjonal verdi, og det var satt av 11 mill. kroner fra Landbruks- og Matdepartementet, gitt over jordbruksavtalen for 2013.

Finansiering

Gjennom det store antallet nye besetninger som har startet å sanere i 2012 og 2013, har prosjektet tatt på seg økonomiske forpliktelser. Rekrutteringsbidragene blir utbetalt fra 1 -3 år etter at saneringsarbeidet er startet, når det gjennomførte arbeidet er endelig godkjent. Dette har prosjektet synliggjort for avtalepartene hvert år i forkant av jordbruksforhandlingene. Faglagene har vært inneforstått med dette og har tatt høyde for det i sine krav. Myndighetene har ikke tildelt i henhold til budsjettforslagene. Dette til tross for at de var med og gav sin tilslutning til gjennomføring av slutfaseprosjektet så sent som i 2010.

Det har de siste 5 driftsår vært bevilget til sammen 20 millioner mindre til saneringsarbeidet enn hva styringsgruppe og prosjektledelse budsjetterte med i forkant av slutfaseprosjektet. I jordbruksforhandlingene for 2014 krevde faglagene at det ble tilført 29,5 millioner til ferdigstillelse av saneringsarbeidet og til oppfølgende prøvetaking av besetninger etter sanering. Da partene undertegnet jordbruksavtalen var det kr. 0,- til saneringsarbeid i regi av Friskere geiter til 2014.

For driftsåret 2013 var det tildelt 11 millioner, noe som var 23,5 millioner mindre enn faglagene hadde krevd i forkant av forhandlingene.

I etterkant av jordbruksoppgjøret i 2012 var det omfattende dialog mellom ledelsen i TINE SA, som prosjekteier, og avtalepartene i jordbruksoppgjøret. Høsten 2012 hadde TINE mottatt signaler som gjorde at konsernet gikk ut og garanterte at geitemelksleverandører med avtale om sanering skulle få gjennomføre saneringsarbeidet i henhold til avtalene. Da alle melkeleverandører som vil fortsette som melkeprodusenter har slik avtale, er det de usanerte geitehold uten melke-produksjon som ikke er omfattet av garantien. Prosjekteier innførte stopp i inngåelse av nye saneringsavtaler fra 30. juni 2012, i henhold til vedtak i konsernstyret i TINE i desember 2011.

Resultatet av jordbruksforhandlingene i 2013 gjorde at TINE alene finansierer sluttspurten av saneringene i henhold til inngåtte avtaler med geitemelksprodusentene.

Regnskap 2013

Utgiftene til sanering i 2013 er som det fremgår av tabellen under, men unntak av personalkostander for prosjektledelse, som dette året i sin helhet er dekket av TINE SA

Friskere geiter 2013	
<i>Utgifter</i>	
<i>Rekrutteringsbidrag til produsenter</i>	13 062 800
<i>Laboratorieanalyser</i>	3 009 333
<i>Prøvetaking foretatt av veterinærer inkl. innkjøpt utstyr</i>	705 539
<i>Administrasjon (prosjektledelse tatt ut i 2013)</i>	107 629
<i>Rådgivning til sanering</i>	71 930
Sum utgifter	16 957 231
<i>Tildelt over jordbruksavtalen</i>	<i>11 000 000</i>
<i>Saneringskostnader dekket av TINE</i>	<i>5 957 231</i>

Prosjektstyring

Friskere geiter er et nasjonalt prosjekt eid av TINE SA ved Helsetjenesten for geit (HTG). Samarbeidsrådet i HTG fungerer som styringsgruppe for prosjektet.

Samarbeidsrådet i Helsetjenesten for Geit har i 2013 bestått av:

Ingolf Følven, TINE SA, leder

Tone Edland, NSG

Helga Kvamsås, TINE Rådgiving og medlem

Thor Blichfeldt, NSG

Annette Kampen, Veterinærinstituttet

Jan Loopstra, DNV

Erik Georg Granquist, NVH

Synnøve Vatn, Helsetjenesten for sau, Animalia (på vegne av Nortura og KLF)

Tone Kjeang, Mattilsynet (observatør)

Liv Sølverød, TINE Rådgiving og medlem/ leder Helsetjenesten for Geit, sekretær

Prosjektmedarbeidere

Ansatte: Prosjektleder i 100 % stilling, Dag Lindheim. Finansiert i sin helhet av TINE SA.

Feltarbeidet utføres av ca. 20 TINE Geitrådgivere og ca. 60 praktiserende veterinærer med avtale.

Møter i styringsgruppa

Det har vært avholdt tre telefonmøter. I tillegg har noen saker vært sendt på høring til styringsgruppa og lederen har deltatt i møter med eksterne samarbeidspartnere.

Informasjonsarbeid

Det er arrangert møter og samlinger for produsenter. De fleste informasjonsmøter har gått i lokal og regional regi. Prosjektleder har deltatt med innlegg på geitedagane på Fefor, geitehøg i Jølster, på informasjonsmøter i Sogndalsdalen, på Dombås og på Vinstra. Prosjektleder har også vært på noen besetningsbesøk for å bistå feltpersonellet.

Styringsgruppe og prosjektledelse har vært i møter med både Landbruks- og Matdepartementet, Statens Landbruksforvaltning og med Mattilsynet på ulike nivå. Helsetjenesten for geit (Prosjektleder) møter i Mattilsynets strategiske forum for dyrehelse.

Undervisning ved Norges veterinærhøgskole:

To epidemiologioppgaver om geitesjukdommer er gitt studentene i 11. termin på Norges Veterinærhøgskole (NVH), og personell fra prosjektet har utformet oppgavene og deltatt under presentasjon, veiledet om oppgavene og evaluert oppgaveløsningene.

Internett: Oppdatering av websider <http://geithelse.tine.no>

Deltagelse i andre prosjekt

Helsetjenesten for geit bidrar og har bidratt i 2 forskningsprosjekt finansiert gjennom Norges Forskningsråd:

”Optimal helse, velferd og mattrygghet for kvalitetsprodukter fra norske geiter” sammen med Norges Veterinærhøgskole

”Geitevelferd og infeksjonssjukdommer”, sammen med Norges Veterinærhøgskole

Finansiering av prøvetaking og analyser til prosjektene, har vært støttet over Friskere geiters budsjett. Friskere geiter har også bidratt med informasjon fra prosjektets arbeid inn i forskningsprosjektene.

Doktorgradstipendiaten på prosjektet om Geitevelferd og infeksjonssjukdommer har fullført sitt arbeid og forsvart sin doktorgrad i løpet av 2013.

Kontakt med Mattilsynet og Veterinærinstituttet

Det har vært en god dialog med Mattilsynet på ulike distrikts- og regionkontor rundt om i landet. Det har også ved flere anledninger vært kontakt med hovedkontoret om forvaltningspraksis for smittsomme sykdommer og behov for endringer.

Veterinærinstituttet er oppnevnt av LMD til å kvalitetssikre de faglige vurderinger i forhold til saneringsarbeidet, og prosjektet er i en god dialog med dem.

Deltagelse og påmelding, status per 2013

Totalt 82 besetninger har gjennomført eller startet med sanering i 2013. Til sammen har nå 599 produsenter gjennomført eller er i gang med sanering siden 2001. Av disse har 425 Norsk mjølkegeit mens 174 har andre geiteraser. Av de 425 med Norsk mjølkegeit er det ca 375 som er eller har vært melkeleverandører, mens ca. 50 er ammegeitbesetninger eller har egen produksjon av geitemelksprodukter.

I over 95 % av de deltagende besetningene med andre raser enn Norsk Mjølkegeit, er ingen av de tre sykdommene påvist. På grunn av utfordringene med å finansiere slutfaseprosjektet har en ikke kunnet gjennomføre arbeidet med å dokumentere helsestatus i ikke-melkeproduserende besetninger slik som ønsket.

Kostnaden med å dokumentere helsestatus per besetning med andre raser, er beskjeden sammenlignet med det å sanere besetninger med melkeproduksjon. Det er stipulert at det vil koste i størrelsesorden 1 million kroner for å fullføre sanerings- og dokumentasjonsarbeidet for de gjenværende besetninger som ikke er melkeleverandører. Det er viktig at de som er involvert i husdyrnæringen arbeider målrettet for å løse denne utfordringen, da det kan ligge fallgruber i denne delen av den norske geitepopulasjonen som representerer en smittefare for den store andel av populasjonen som er smittesant.

Resultater

CAE, SMITTSOM HJERNE- OG LEDDBETENNELSE

I 2013 ble det analysert 20 502 prøver for antistoff mot CAE-virus ved TINE Mastittlaboratoriet i Molde. Av dette er 655 tankmelkprøver. Det totale antallet analyser er 5400 færre enn i rekordåret 2012, og det er antallet individprøver av geit som minker betraktelig. Dette skyldes først og fremst at mange av besetningene som har sanert i den senere tid har kjøpt kje fra besetninger som har sanert før dem, og det kalles da som hovedregel ikke lenger inn prøver fra unge kje. Det er også færre besetninger som har sanert i 2013 enn i 2012. Antallet analyser på sau øker fortsatt, som et resultat av at det stadig kommer med en større andel besetninger som er kombinasjonsbruk med geit og sau. Det er ingen tilbakefall med CAE i sanerte besetninger i 2013. Det er også kommet tankmelkprøver fra noen flere besetninger igjen i 2013, da flere som har hatt pause under sanering er i gang igjen med leveranser.

Tabell 1

Omfang av CAE testing, prøver tatt ut i 2013		
Prøvetype	Antall besetninger	Antall prøver
Geit blodprøver	79	12162
Sau blodprøver	97	7685
Sum blodprøver		19847
Tankmelktester, inkludert fellesstøler	338	655
Individprøver melk, geit	0	0

Tabell 2 Individprøver testet på antistoffer mot CAE-virus, gjennom alle år i prosjektet

Uttaksår	Prøver fra geit	Prøver fra sau	Total
2000	30	.	30
2001	1 792	.	1 792
2002	3 872	35	3 907
2003	5 997	3	6 000
2004	6 668	290	6 958
2005	9 833	1 015	10 848
2006	11 136	1 376	12 512
2007	8 848	970	9 818
2008	8 955	1 437	10 392
2009	8 967	1 249	10 216
2010	17 149	2 794	19 943
2011	15 916	3 458	19 374
2012	18 792	6 584	25 376
2013	12 162	7 685	19 847
Totalt	130 117	26 896	157 013

Andelen av CAE-positive geiter etter sanering er fremdeles svært lavt, og det er sjelden funnet mer enn to positive geiter per besetning. Frekvensen av testing ved hjelp av blodprøver i årene etter snapping vil stadig gå ned, og det vil satses mer på bruk av tankmelkprøver. Dette vil gjøre overvåkingen enklere og billigere.

Det blir analysert en eller to tankmelkprøver årlig fra geitemelkleverandører med sanert besetning. Det ser ut til å være god nok overensstemmelse mellom blodprøver av enkelt dyr og tankmelktest for CAE-kontroll på besetningsnivå. Påvist resultat på tankmelktesting utløser individprøvetaking. Fra 2014 vil antallet årlige runder med innkalling av tankmelkprøver øke fra 2 til 5. Da kjeings- og avsiningstidspunkt i varierer noe mellom besetninger, er det en forventning om at innkalling av prøver 5 ganger i året vil sikre at det finnes minst 3 analyseresultater fra samtlige besetninger. Det er viktig at eventuell forekomst av smitte oppdages raskt, noe som kan bidra vesentlig til å begrense skadeomfanget i slike besetninger.

CAE-virus på sau

CAE-virus finnes både hos sau og geit. I de aller fleste usanerte besetninger som har både sau og geit finnes CAEV-antistoffpositive sauer. Det er derfor nødvendig å kartlegge og sanere sau på linje med geitene, for å hindre at sanerte geiter blir smittet av sauene. Ved utslaktning og ny testing etter en stund, ser vi at frekvensen av CAEV-antistoffpositive sauer går ned. Rene sauebesetninger som har mer tett kontakt med geitebesetninger enn sporadisk streifkontakt i utmark, blir også prøvetatt i forbindelse med sanering av geitebesetningene.

BYLLESJUKE

Byllesjuketesting

Byllesjuka sprer seg svært fort i en geitebesetning dersom en byll sprekker og pusset kommer ut i miljøet. Ved innvendige byller kan smittestoffet også spres via slim, spytt, avføring og melk. Smittestoffet kan være lenge til stede i enkelte dyr uten at det kommer til uttrykk klinisk med utvendige byller. Småfe med klinisk byllesjuka vil ikke alltid vise byllesjukaantistoff i blodprøver gjennom alle stadier av sykdommen. Det er derfor avgjørende at både klinisk observasjon og blodprøveresultater legges til grunn for påvisning av byllesjuka. Det er ingen nye påvisninger av klinisk byllesjuka i sanerte besetninger i 2013.

I 2013 ble det analysert 20 246 prøver for antistoff mot byllesjuka ved TINE Mastittlaboratoriet i Molde. Det er en nedgang på over ca 5400 prøver fra året før, og skyldes samme årsak som nevnt under CAE. De fleste positive prøvene fra forventet friske besetninger, blir videresendt til et laboratorium i Nederland for ny vurdering, som alternativ til å ta nye oppfølgende prøver ute i besetningene.

Det er i 2013 videresendt 321 slike prøver til Nederland, omtrent det halve av hva som ble videresendt året før, hvorav 142 blodprøver fra geit og 179 fra sau. Denne rutinen har effektivisert og støttet det diagnostiske arbeidet. De fleste geiteprøvene som er videresendt er fra besetninger som prosjektledelsen forventer er friske, og resultatene fra Nederland har overveiende vært i samsvar med våre forventninger. Flertallet av saueprøvene som er videresendt er fra kombinasjonsbesetninger med geit, der geitene ikke er sanert enda eller fra rene saubesetninger. Det er stor grad av samsvar mellom resultatene i Norge og Nederland når det gjelder saueprøvene.

Utviklingsarbeid med tanke på å etablere en tankmelktest også for byllesjuka har fortsatt. Resultatene fra dette arbeidet er under vurdering, både i Norge og Skottland.

Tabell 3

Omfang av Byllesjuketesting, Prøver uttatt i 2013		
Prøvetype	Antall besetninger	Antall prøver
Geit blodprøve	138	12 058
Sau blodprøve	97	7 533
Totalt (både sau og geit)	230	19 591
Tankmelktester, inkludert fellesstøler	338	655
		<i>Tankmelktesting er under utprøving.</i>

Tabell 4 Individprøver testet på antistoffer mot byllesjuka bakterien gjennom alle år i prosjektet

Uttaksår	Prøver fra geit	Prøver fra sau	Total
2002	191	.	191
2003	359	.	359
2004	579	2	581
2005	749	74	823
2006	810	513	1 323
2007	1 862	2 152	4 014
2008	7 851	6 168	14 019
2009	29 771	3 748	33 519
2010	23 104	5 622	28 726
2011	21 997	5 337	27 334
2012	19 125	6 511	25 636
2013	12 058	7 533	19 591
Totalt	118 456	37 660	156 116

PARATUBERKULOSE

Sjukdommen er ikke påvist i sanerte besetninger i 2013.

TINE Mastittlaboratoriet i Molde har analysert 13 741 prøver for antistoffer mot paratuberkulose, og dette er mer en det tredoble antall undersøkelser sammenlignet med 2012. Nå i innspurten av saneringsarbeidet er det svært viktig at vi har en god overvåking for denne sykdommen. Det er

utviklet nye diagnostiske testverktøy, som gjør det mer kostnadseffektivt å gjennomføre dette testingsarbeidet. Det er et arbeid i gang på laboratoriet for også å kunne bruke testen til overvåking av melkegeitpopulasjonen ved å teste tankmelk regelmessig.

Tabell 5 Undersøkelse for antistoff mot Paratuberkulose i 2013.

	Antall prøver
Serum Geit	7 884
Serum sau	5 206
Melk sau	0
Tankmelk geit	651

Bakteriedyrking for påvisning av paratuberkulose 2013

Mattilsynet tar ut avføringsprøver av småfe til paratuberkuloseundersøkelse hvert år, som en del av sitt eget overvåkings- og kontrollprogram.

Testing av både geit og sau for paratuberkulose er helt nødvendig i et saneringsopplegg i risikoområder for paratuberkulose. Hvor lenge dette må fortsette blir vurdert fortløpende. Prosjektet har planer om å bruke ressurser på dette også de kommende årene.

Semin

Alle geiteflokker er avhengige av å få inn ”nye” gener utenfra med jevne mellomrom for å få del i avlsframgangen og for å unngå innavl. I geiteholdet har det vært vanlig å ta inn bukker fra nabobesetninger og/eller bukkeringsbesetninger i fylket. Dette representerer en relativt stor risiko for spredning av de vanlig forekommende smittsomme sjukdommene. Friskere Geiter har tidligere år bevilget penger til NSGs avlsarbeid med semin på geit, men i 2012 og 2013 var det ikke disponible midler til å gi slik støtte.

Med bruk av semin er det nå mulig å drive godt avlsarbeid både i hele populasjonen og i den enkelte besetning med liten/ingen risiko for smittespredning. Helsetjenesten for geit og NSG samarbeider om videreutvikling av semin slik at innkjøp av bukker utenfra vil bli ytterligere redusert, også mellom sanerte besetninger.

Livdyrhandel

Det er behov for både offentlige og private reguleringer av livdyrhandelen med geit. Næringen utvikler et verktøy som har fått navnet ”Tryggere Livdyrhandel”, hvor de best dokumenterte besetningene med hensyn til helsestatus kan kvalifisere seg til å bli med. Dette skal være et bidrag til at den livdyrhandel som foregår med geit er tilstrekkelig kvalitetssikret med hensyn til å unngå spredning av smittsomme dyresykdommer.

Evaluering av arbeid og resultater

Testingen og overvåkingen av geitepopulasjonen er viktige innsatsfaktorer for å evaluere effekten av det arbeidet som legges ned. Styringsgruppa evaluerer fortløpende arbeidet via rapporter og tilbakemeldinger og er et viktig korrektiv til utøvelsen av innsatsen. Styringsgruppa har myndighet når det gjelder strategiske valg som skal gjøres underveis.

Forskningsarbeidene som er igangsatt vil gi bidrag til å evaluere effekter av arbeidet og til å gi innspill til videre fremdrift.

Evaluering skjer også løpende gjennom tett kommunikasjon med våre faglige støttespillere på Veterinærinstituttet og Norges Veterinærhøgskole.

Stipendiat Gunnvor Elise Nagel Alne utarbeider i sitt doktorgradsarbeide en kost-nyttevurdering av saneringsarbeidet, i samarbeid med Norsk Institutt for Lanbruksforskning.

Sluttord

Alle besetninger som skal levere melk til TINE etter 2013 er nå enten sanert eller står i ferd med å sanere. TINEs konsernstyre vedtok i desember 2011 at TINE ikke skal anvende melk fra usanerte besetninger etter 2013. Noen få produsenter som holder på å sanere vil levere melk fra usanerte geiter i 2014, før de slaktes.

I 2013, som i 2012, var det ingen påvist tilbakefall av verken paratuberkulose, byllesjuka eller CAE i sanerte besetninger.

Det at CAE 19.12.2011 ble en B-sjukdom, formaliserer og styrker det forhold at ansvaret for å unngå smittespredning av dyresykdommer hører hjemme hos eierne av besetninger med smittsomme sykdommer.

Betydningen av godt og bevisst smittevern og kontrollert livdyrhandel kan ikke understrekes nok, og er like viktig etter saneringen er avsluttet som under snapping og resterende saneringsarbeid.

Gran, 31. januar 2014

Dag Lindheim
Prosjektleder

*Smittevernpakke,
utarbeidet av Helsetjenesten for geit
- et verktøy for å bidra til å ta vare på
den gode dyrehelsen som er oppnådd i
det norske geiteholdet !*

